

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№2

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026 fevral

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 508 sahifa.
2026-yil, fevral

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afurovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR BANKLARIDA RISK-MENEJMENTNING TASHKILYI MODELLARI.....	26
Madaminov Bekzod Allayarovich	
“HUDUDGAZTA‘MINOT” AJ DA AMALGA OSHIRILGAN LOYIHALAR SAMARASI	32
Shukurillaev Jahongir Botir o‘g‘li	
HARBIY XIZMATCHI AYOLLARNING MAXSUS KIYIM SIFATIGA QO‘YILADIGAN DASTLABKI TALABLARNI SHAKLLANTIRISH	37
Abduraxmanova N.D., Mirtolipova N.X., Nasirullayeva G.S.	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРОБЛЕМЫ НЕСПЕЦИФИЧЕСКОГО ЯЗВЕННОГО КОЛИТА У ДЕТЕЙ	42
Закирова Бахора Исламовна, Каримов Достон Рустам угли	
ОЦЕНКА ВОЗДЕЙСТВИЯ ФИСКАЛЬНЫХ И КРЕДИТНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ НА РЫНКИ ВЫСОКОЛИКВИДНОЙ ПРОДУКЦИИ И ЕСТЕСТВЕННЫХ МОНОПОЛИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	48
Бекзод Умматов	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА.....	55
Вахидов Азизжон Саиджонович	
SUG‘URTA FAOLIYATIDAGI MOLIVAVIY RISKLAR: BAHOLASH VA MINIMALLASHTIRISH STRATEGIYALARI	58
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
“ANDIJONDONMAHSULOT” AJ MISOLIDA XARAJATLARNING STRATEGIK BOSHQARUV HISOBİ: AMALIY TAHLIL VA TAKOMILLASHTIRISH TAVSIYALARI	62
Xayitboyeva Laylo Oybekovna	
XORIJİY MAMLAKATLARNING NORASMIY IQTISODIYOT DARAJASINI PASAYTIRISHDAGI TAJRIBASI	66
Alimardonov G‘ayratjon Nuraliyevich	
XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA BARQARORLIK HISOBOTLARI AUDITINI SHAKLLANTIRISH	72
Xolikov Ravshan Anvar o‘g‘li	
PUL - KREDIT SIYOSATINING TRANSMISSION MEXANIZMINI RIVOJLANTIRISH	76
Obidova Zilola Ikromjon qizi	
HOMILADORLIK DAVRIDA AYOLLARDA UCHRAYDIGAN GESTOZLI KATARAL GINGIVITNI KOMPLEKS DAVOLASHNI OPTIMALLASHTIRISH	81
Nomurodova Farangiz Lazizovna	
AGRAR KORXONALARDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA INVESTITSIYA MEXANIZMLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI	87
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	
YOSHLAR TADBIRKORLIGI VA KICHIK BIZNES IQTISODIYOTINI TA‘MINLASHDA INFRATUZILMALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	92
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI BAHOLASH METODOLOGIYASINING MAZMUNI VA TAMOIYILLARI	96
Mavrulov Ravshan Nematjonovich	

УПРАВЛЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫМИ КОММУНИКАЦИЯМИ В ПРОЕКТАХ	101
Носирова Гулираъно Абдулазиз кизи	
DAVLAT BUDJETI JARAYONIDA MONITORING VA MOLIVAVIY NAZORATNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	107
Yax'yayeva Dilfuza Bagdatovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
RAQAMLI MOLIVA TEXNOLOGIYALARI EVOLYUTSIYASINING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI VA YUZAGA KELISHI MUMKIN BO'LGAN XATARLAR TAHLILI	117
Ko'chimov Jahongir Shuxrat o'g'li	
GAZ VA GAZ KONDENSATINI YIG'ISH VA TAYYORLASH TIZIMLARI UCHUN ZAMONAVIY LOYIHALASH USULLARI TAHLILI	123
Abdirazakov Akmal Ibragimovich Namozov Og'abek Maxmud o'g'li	
AGILE PROJECT MANAGEMENT IN THE DIGITAL ERA: STRATEGIES, FRAMEWORKS, AND BEST PRACTICES FOR SUCCESS	128
Utkirova Maftuna Murodjon qizi	
O'ZBEKISTON EKSPORTYOR KORXONALARINING YANGI BOZORLARGA CHIQUISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH HOLATI VA MUAMMOLARI	134
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIIY-NAZARIY ASOSLARI	139
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIY JIHATLARI	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
OPTIMIZATION OF ROADSIDE AUTO CAMPING SITES (REST AREAS) ON HIGHWAYS USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE: INFRASTRUCTURE GAPS AND CORRIDOR-BASED EVIDENCE FROM UZBEKISTAN	150
Akramov Akbarjon Akmal ugli	
QURILISH KORXONALARIDA INNOVATSION MARKETING YONDASHUVLARINING AHAMIYATI	156
Aminov Abbas Mo'minboy o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA AHOLI ISH BILAN BANDLIGI SAMARADORLIGINI IFODALOVCHI KO'RSATKICHLAR	160
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	
MINTAQADA XUSUSIY TIBBIYOT MUASSASALARIDA MARKETING STRATEGIYASI	165
Yakubov Temur G'anibekovich	
AHOLI DEMOGRAFIK JARAYONLARINI IFODALOVCHI STATISTIK KO'RSATKICHLAR TIZIMI	169
Siroj Zarina Rustambekovna	
AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINING YAIM VA BANDLIKKA TA'SIRI: EKONOMETRIK TAHLIL	176
Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI	181
Ziyodullayev Qahramon	
ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТЬ: ПОЛЬЗА ДЛЯ ЭКОНОМИКИ И ЭКОЛОГИИ	185
Хамдамова Гавхар Абсаматовна	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISHNING MOLIVAVIY VOSITALARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	191
Mamatov Baxodir Quldoshovich	

KO'P QIRRALI VALLARNING SHAKLLANTIRISH METODLARI VA USULLARINI TAHLIL QILISH	197
<i>Xasanov Bobirmirzo Maxmudali o'g'li, Valixonov Dostonbek Azim o'g'li, Alibekov Rasulbek Qanotbek o'g'li</i>	
MINTAQA SANOATINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH	205
<i>Abdinazarov Xusan Shaymanovich</i>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	209
<i>Nomozova Qumri Isoyevna</i>	
XALQARO STANDARTLAR TALABLARI ASOSIDA AUDITORLIK TEKSHIRUVINI TASHKIL ETISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	216
<i>Akromov Shohrux Shuhrat o'g'li</i>	
QASHQADARYO VILOYATIDA XIZMATLAR SOHASINING RIVOJLANISHNI TARTIBGA SOLISH TIZIMI	221
<i>Achilova Firuza Kurbanovna</i>	
BANK MENEJMENTIDA INKLYUZIV MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI, TAMOYILLARI VA STRATEGIK AHAMIYATI	225
<i>Rajabov Oybek Panjievich</i>	
MINTAQADA OLIY TA'LIM TIZIMINING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH	229
<i>Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li</i>	
MAISHIY XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION KLASTER MODELINI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	235
<i>Normurodova Zebo Eshmaxmatovna</i>	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI BOSHQARISH	240
<i>Xatamov Nurbek Ochildiyevich, Sharifi Abdul Fatah</i>	
MOLIYAVIY REJALASHTIRISHNING AMALDAGI MUAMMOLARI VA ULARNI YECHIMI YUZASIDAN TAKLIFLAR	245
<i>Pardayev Jamshid Muzaffarovich</i>	
TIJORAT BANKLARI LIKVIDLIK RISKLARINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	251
<i>Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI BOSHQARISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	257
<i>Karimov Shohrux Boydulla o'g'li</i>	
"O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI" AKSIYADORLIK JAMIYATINING HISOBOTLARINI XALQARO STANDARTLARGA TRANSFORMATSIYA QILISH	262
<i>Astanov Zafar Murodillayevich</i>	
QARAMA-QARSHI AYLANUVCHI IKKI ROTORLI SHAMOL TURBINASINING MATEMATIK MODEL	266
<i>Pirmatov Nurali Berdiyevich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Saodullayev Abror Saypullayevich, Qurbonov Najmiddin Abduxamidovich</i>	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTIONAL VA INVESTITSION MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	272
<i>Norboev Sarvar Azodovich</i>	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT SOHASIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING IQTISODIY AHAMIYATI	277
<i>Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o'g'li</i>	
ANALYSIS OF UZBEKISTAN'S MAIN ECONOMIC INDICATORS AND GDP GROWTH	283
<i>B.Beknazarov</i>	

SOTISH JARAYONIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR VA MARKETING TADQIQOTLARINING INTEGRATSIIYASI	288
Abdusalilova Laylo Tohtasinovna	
ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В АУДИТЕ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ: ГЛОБАЛЬНЫЙ И УЗБЕКСКИЙ КОНТЕКСТ	294
Мегноров Алмардон Абдирахмонович	
RISK MANAGEMENT STRATEGIES IN UNCERTAIN ECONOMIC ENVIRONMENTS: A GLOBAL COMPARATIVE STUDY	302
Nigmatova Malika	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIVAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	307
Hamrayev Maqsudjon Saidaxmadovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH MASALALARI	311
Mamajonova Gulbaxor Toxirjon qizi	
АВТОМАТИЗАЦИЯ АУДИТОРСКИХ ПРОЦЕДУР НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ: ВЛИЯНИЕ НА КАЧЕСТВО АУДИТОРСКИХ ЗАКЛЮЧЕНИЙ	316
Киличева Ф.Б.	
MAISHIY TEXNIKA EKSPORTIDA YASHIL IQTISODIY SAMARADORLIKNI BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	320
Kushmanova Mahbuba	
GAZ TA'MINOTIDA YO'QOTISHLARNI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI	324
Xamidov Xayriddin Faxritdinovich	
DAVLAT AKTIVLARINI XUSUSIYLASHTIRISHNING MINTAQA IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRINI BAHOLASH (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA).....	329
Sharapov Farrux Shomuratovich	
КРИТЕРИИ ОТБРАКОВКИ ЭКСТРУЗИОННЫХ АЛЮМИНИЕВЫХ ПРОФИЛЕЙ ГРУППЫ ALMGSI ПО МАКРОСТРУКТУРНЫМ ПРИЗНАКАМ В ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ УСЛОВИЯХ	333
Ибрахимов Фаррухжон Фарходович	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DEBITORLIK QARZLARI VA FAKTORING OPERATSIYALARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	336
G'oziyeva Mokhira Rustamovna	
KULTIVATOR YUMSHATKICH PANJALARI O'TMASLANISH DARAJASINING ISH KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI	345
Quvondiqov Yoqub Tursunbaevich, Nuraliyev To'liqin Alimardanovich	
SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISHDA INNOVATSION STRATEGIYANI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALAR	352
To'g'onov Ibroximxo'ja	
TMK KORXONASI SHAROITIDA R6AM5 MARKALI TEZKESAR PO'LATDAN TAYYORLANGAN PARMA UCHUN TERMIK ISHLOV BERISH REJIMI	358
Djalalova Sevara Toxtamuratovna	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	362
Шоев Алим Халмуратович	
TRANSFORMATSIYA VA XUSUSIYLASHTIRISH OMILLARINING BANK SAMARADORLIGI KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI	367
Umirzoqova Aziza Olim qizi	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	372
Ismatov Raxmatilla Oltinovich	
RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARI TADBIRKORLIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILI SIFATIDA.....	376
Yoqubjonov Ibrohim G'olibjon o'g'li	

BANK TIZIMIDAGI AKTIVLARINING UNUMDORLIGINI OSHIRISH BO'YICHA STRATEGIK YONDASHUVLAR	379
Sadikov Q.M.	
СЦЕНАРНОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ПОВЫШЕНИЯ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТИ ОТРАСЛЕЙ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ НЕОПРЕДЕЛЁННОСТИ И СТРУКТУРНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ	383
Муслимова Ф.С., Хашимова Н.А.	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIBBIY XIZMATLARNI TAQDIM QILISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI	390
S.M. Raximova	
YANGI O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI AXBOROT-RESURS MARKAZLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH MODELI	395
Qurbanova Muazzam Fazliddinova	
IQTISODIYOTNING TRANSFORMATSİYALASHUVI JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING TAHLILI	399
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISH MASALALARI	404
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING INNOVATSION FAOLIYATINI INVESTITSİYALAR YORDAMIDA QO'LLAB-QUVVATLASH	408
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
FRANSUZ TILIDA FE'L SEMANTIKASINING KO'PMA'NOLILIK VA BIRMA'NOLILIK ASPEKTLARI	412
Jo'rayeva Malohat Muhammadovna, Bekmetova Munisa Karimbayevna	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA ASOSIY KAPITALGA KIRITILGAN INVESTISIYALARDA CHET-EL INVESTISIYASI VA KREDITLARINI ROLI	418
Sultanov Anvar Abdullaevich	
INSON QON TOMIRLARINING TARMOQLANISHINI L-SISTEMALAR ASOSIDA HOSIL QILISH ALGORITMNI ISHLAB CHIQUV	423
Boliyeva Dilrabo Nurbek qizi	
YASHIL IQTISODIYOT LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK (DXSH)NING AHAMIYATI	429
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
NAMANGAN VILOYATIDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI	434
Otaylor Usmonaliyev	
TIJORAT BANKLARIDA VALYUTA ARBITRAJI VA UNING MOHIYATI	440
Yaxyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA SOHASINI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI	443
Mirzaraximova Aziza Azimjanovna	
DON VA UN MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA MARKETING FAOLIYATINI BOSHQARISH XUSUSIYATLARI	450
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATIDA TUXUM ISHLAB CHIQUVISHNING JORIY HOLATI TAHLILI	454
Ismoilov Zuhridin Sayitqulovich	
ZAMONAVIY TURAR-JOY ME'MORCHILIGIDA MILLIYLIK VA AN'ANAVIYLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI	459
Toshniyozov Otabek Hakimovich	
MARKAZIY QIZILQUM FOSFORIT RUDALARIDAN QIMMATBAHO KOMPONENTLARNI KOMPLEKS AJRATISH TEXNOLOGIYASI	464
Eshonqulov Uchqun Xudaynazar o'g'li, Ruzibayeva Dildora Akramovna, Xushvaqtova Dilshoda Shavkat qizi	

BANKLARDA CHAKANA KREDITLASH JARAYONLARINI RAQAMLASHTIRISH TARTIBI	470
Axmedova Dilrabo Kurbondurdi qizi	
TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESNI QO‘LLAB-QUVVATLASHNING XALQARO MODELLARI HAMDA ULARNING AMALIY AHAMIYATI	476
Nodirbek Shavkatovich Mirzaaxmedov	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIDA XOTIN-QIZLARNING BOSHQARUV KARYERASI: MOHIYATI, ZARURIYATI VA ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	483
Abduraxmonova Feruzabonu	
ASOSIY KAPITALGA INVESTITSİYALARNI MOLIYALASHTIRISHNING RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLAR TAJRIBALARI	489
Xoshimov Sobir Murtazayevich	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQRUVCHI KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATINING TASHKILY TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH	495
Uzakova Umida Ruziyevna	
OLIY TA‘LIMNI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGI VA PROFESSOR-O‘QITUVCHI–TALABA NISBATI O‘RTASIDAGI IQTISODIY BOG‘LIQLIK.....	502
Dusanov Salim Mamarasulovich	

UDK: 336
D-94

OLIY TA'LIMNI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGI VA PROFESSOR- O'QITUVCHI-TALABA NISBATI O'RTASIDAGI IQTISODIY BOG'LIQLIK

Dusanov Salim Mamarasulovich

ORCID: 0009-0005-1912-0023

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Mustaqil tadqiqotchi

e-mail: msalimd@mail.ru

Annotatsiya. Maqolada oliy ta'lim tizimida samaradorlik ko'rsatkichlariga ta'sir etuvchi asosiy omillar, samaradorlikni oshirish jarayonida muhim ahamiyat kasb etuvchi tashkiliy-iqtisodiy jihatlar hamda moliyalashtirish mexanizmlarining o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, oliy ta'lim muassasalarida samaradorlikni ta'minlash va yanada rivojlantirishda professor-o'qituvchilar va talabalar nisbatining ahamiyati ilmiy asosda yoritilgan. Moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish imkoniyatlari, mavjud tashkiliy va iqtisodiy sharoitlarni takomillashtirish yo'nalishlari hamda ularni rivojlantirish bo'yicha tahliliy yondashuvlar keltirilgan. Tadqiqot natijalari oliy ta'lim tizimining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash va uning samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi ilmiy-amaliy tavsiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan.

Kalit so'zlar: moliyaviy resurslar samaradorligi, professor-o'qituvchi va talabalar nisbati, oliy ta'lim tizimi, moliyalashtirish, moliyalashtirish mexanizmlari, moliyaviy resurslar samaradorligi, moliyalashtirishni rivojlantirish, takomillashtirish, moliyaviy barqarorlik.

Abstract. The article analyzes the main factors influencing efficiency indicators in the higher education system, as well as the organizational and economic aspects that play an important role in improving its effectiveness and the significance of financing mechanisms. In addition, the importance of the faculty-to-student ratio in ensuring and enhancing the efficiency of higher education institutions is scientifically substantiated. The study presents analytical approaches to improving the efficiency of financial resource utilization and outlines directions for further development and improvement of existing organizational and economic conditions. The research findings contribute to the development of scientific and practical recommendations aimed at strengthening financial sustainability and improving the overall efficiency of the higher education system.

Keywords: financial resource efficiency, faculty-to-student ratio, higher education system, financing, financing mechanisms, financial sustainability, improvement, efficiency.

Аннотация. В статье проанализированы основные факторы, влияющие на показатели эффективности системы высшего образования, а также организационно-экономические аспекты, играющие важную роль в повышении её эффективности, и значение механизмов финансирования. Кроме того, научно обоснована значимость соотношения профессорско-преподавательского состава и студентов в обеспечении и дальнейшем повышении эффективности высших образовательных учреждений. Представлены аналитические подходы к повышению эффективности использования финансовых ресурсов, а также направления совершенствования существующих организационно-экономических условий. Результаты исследования направлены на формирование научно-практических рекомендаций по укреплению финансовой устойчивости и повышению эффективности системы высшего образования.

Ключевые слова: эффективность финансовых ресурсов, соотношение профессорско-преподавательского состава и студентов, система высшего образования, финансирование, механизмы финансирования, развитие финансирования, совершенствование, финансовая устойчивость.

KIRISH

Oliy ta'lim tizimi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini belgilaydigan muhim ko'rsatkichlardan biri bu moliyaviy resurslarning samaradorligidir. Hozirgi global raqobat muhitida davlatlar zamonaviy bilim va texnologiyalardan samarali foydalanish orqali iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga erishmoqda. Shu bois, oliy ta'lim muassasalarining zamon talablariga mos ravishda rivojlanishini ta'minlash va ilmiy tadqiqotlar bilan bog'liq jarayonlarni tahlil qilish muhim ahamiyatga ega. Oliy ta'lim tizimidagi moliyaviy resurslar samaradorligini oshirishga ta'sir etuvchi omillarni tashkiliy va iqtisodiy jihatlar nuqtai nazaridan o'rganish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Oliy ta'lim tizimidagi moliyaviy resurslar samaradorligini oshirishda uchraydigan tashkiliy jihatlar sirasiga, avvalo, boshqaruv va tuzilma bilan bog'liq omillar kiradi. Bunda oliy ta'lim tizimi ko'p bosqichli va markazlashgan boshqaruv mexanizmlariga ega bo'lib, moliyaviy resurslar samaradorligini baholash va oshirish jarayonida muvofiqlashtirish zaruratini yuzaga keltiradi. Chunki ta'lim tashkilotlarida boshqaruv jarayonlari markazlashgan tartibda amalga oshiriladi va mavjud tashkiliy tuzilmalar izchil rivojlanib bormoqda. Shu bilan birga, moliyaviy resurslar samaradorligini oshirishga qaratilgan yangi tashabbuslarni joriy etish jarayoni bosqichma-bosqich amalga oshirilishi sababli, uni samarali tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi¹.

Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim tizimida moliyaviy resurslar samaradorligini aniqlash va oshirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar tizimli va izchil ravishda rivojlanib bormoqda². Shu nuqtai nazardan, oliy ta'lim tashkilotlarida moliyaviy resurslar samaradorligini oshirishda uning tashkiliy tuzilmasi, boshqaruv holati, talabalar kontingenti miqdori, infratuzilma darajasi, moddiy-texnika bazasi va ilmiy salohiyatini hisobga olish muhim hisoblanadi. Shuningdek, ta'lim tashkilotlari va ilmiy markazlarga moliyaviy va akademik mustaqillikni kengaytirish hamda innovatsion dasturlarni joriy etish jarayonlarini takomillashtirish ushbu yo'nalishda samarali natijalarga erishish imkonini beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

S. G'ulomov³ (2024) — “O'zbekistonda ta'lim samaradorligini oshirish va ...” nomli ilmiy ishida ta'lim samaradorligi, inson kapitalining rivojlanishi va mehnat unumdorligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tahlil qilgan. Muallif ta'lim samaradorligini iqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biri sifatida talqin etib, ta'lim tizimining takomillashuvi milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishiga xizmat qilishini asoslab bergan.

Umarova G.B., Nishonov U.I., Haydarov I.M.⁴ (2019) — “O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimida pedagog xodimlar faoliyati monitoringining mohiyati” mavzusidagi maqolasida oliy ta'lim muassasalarida pedagog xodimlar faoliyatini o'rganib, ularning faoliyatini monitoring qilish, ta'lim sifati va o'qitish samaradorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillarni tahlil qilgan. Tadqiqotda pedagog kadrlar salohiyati va ta'lim jarayoni samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlik ilmiy asosda yoritilgan.

A. X. Shoyev⁵ (2024) — “O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari” mavzusidagi ilmiy izlanishida oliy ta'lim tizimida inklyuziv yondashuvlar asosida ta'lim samaradorligini oshirish masalalarini ko'rib chiqqan. Muallif pedagog va talaba o'rtasidagi o'zaro hamkorlik, zamonaviy pedagogik yondashuvlar hamda ta'lim jarayonini tashkil etishning samarali strategiyalarini tahlil qilgan.

Saidov B.S.⁶ (2021) o'zining “Oliy ta'lim tizimida moliyalashtirish samaradorligini baholash usullari” mavzusidagi dissertatsiyasida oliy ta'lim muassasalarida moliyalashtirish tizimi, ta'lim xarajatlari, moliyaviy resurslarning taqsimlanishi hamda samaradorlik ko'rsatkichlarini baholash metodologiyasini ishlab chiqqan. Tadqiqot natijalarida moliyaviy resurslardan samarali foydalanish ta'lim sifati va tizim barqarorligini ta'minlashning muhim sharti ekanligi asoslab berilgan.

Rahmonov N.N.⁷ oliy ta'lim muassasalarida kadrlar salohiyati va ta'lim sifati o'rtasidagi bog'liqlikni tadqiq etib, ta'lim samaradorligini oshirishda professor-o'qituvchilar salohiyati, moliyaviy resurslar, infratuzilma va

1 ScienceDirect. (2016). *Challenges in managing innovation in higher education institutions*. Retrieved December 19, 2025, from <https://www.sciencedirect.com/science/article>

2 ScienceWeb.uz. (2018). *Innovatsion ta'lim tizimini rivojlantirish va ilmiy kadrlar sarmoyasi*. Retrieved December 19, 2025, from

3 *Ўзбекистонда таълим самарадорлигини ошириш ва инсон капитали ривож масалалари*. — “Zamonaviy ta'lim muammolari” журнали, 2024.

4 *Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимида педагог ходимлар фаолияти мониторингининг моҳияти*. — “Педагогик таълим” илмий журнали, 2019.

5 *Ўзбекистон олий таълим муассасаларида таълим самарадорлигини ошириш йўллари*. — “Ta'lim va innovatsiya” журнали, 2024.

6 *Олий таълим тизимида молиялаштириш самарадорлигини баҳолаш усуллари*. — Иқтисод фанлари бўйича диссертация, ТДИУ, 2021.

7 “Иқтисодиёт ва таълим” журнали, 2020. (Профессор-ўқитувчи сони, уларнинг юкмаси ва таълим натижалари ўртасидаги боғлиқлик.)

innovatsion yondashuvlarning muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlagan. Mazkur tadqiqotda ta'lim sifatini oshirish va samaradorlikni ta'minlash omillari kompleks yondashuv asosida tahlil qilingan.

Umuman olganda, yuqoridagi ilmiy tadqiqotlar oliy ta'lim tizimida ta'lim sifati va moliyalashtirish samaradorligini oshirish, professor-o'qituvchilar salohiyatini rivojlantirish hamda ta'lim jarayonini takomillashtirishning nazariy va amaliy asoslarini shakllantirishda muhim ilmiy manba bo'lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda qiyosiy tahlil, tarixiy yondashuv, normativ-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish, statistik ma'lumotlarni umumlashtirish hamda xalqaro tajribani solishtirish metodlaridan foydalanildi. Shuningdek, oliy ta'lim tizimida moliyalashtirish samaradorligi va professor-o'qituvchi–talaba nisbati bilan bog'liq ko'rsatkichlar tizimli yondashuv asosida o'rganildi. Ilmiy-nazariy qarashlar oliy ta'lim tizimida moliyaviy resurslardan foydalanish amaliyoti bilan uyg'un holda tahlil qilinib, ularning samaradorligini oshirish imkoniyatlari ilmiy asosda baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Respublikamizda oliy ta'lim tashkilotlarini moliyalashtirish jarayonida moliyaviy resurslar oqimini shartli ravishda uchta yirik yo'nalishga ajratib ko'rib chiqish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Bular: professor-o'qituvchilar va xodimlarni moliyaviy ta'minlash, talabalar ehtiyojlarini qo'llab-quvvatlash hamda moddiy-texnika bazasini rivojlantirish xarajatlaridan iborat. Oliy ta'limni moliyalashtirish samaradorligi, avvalo, inson kapitalining sifati, ta'lim jarayonining samarali tashkil etilishi va professor-o'qituvchilarning mehnat unumdorligi orqali namoyon bo'ladi. Xalqaro iqtisodiy nazariyalarda (Becker, Schultz) ta'limga yo'naltirilgan xarajatlar investitsiya sifatida talqin etiladi. Shu nuqtai nazardan, bir nafar professor-o'qituvchiga to'g'ri keladigan talabalar soni ta'limni moliyalashtirish samaradorligini ifodalovchi muhim ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda oliy ta'limga yo'naltirilayotgan moliyaviy resurslarning professor-o'qituvchilar tarkibini rivojlantirishga yo'naltirilishi, shtat birliklarini shakllantirish va ularning talabalar kontingenti bilan mutanosibligini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Iqtisodiy nazariyaga ko'ra, o'qituvchi va talabalar nisbati ko'rsatkichining sezilarli darajada oshishi professor-o'qituvchilarning ish yuklamasiga ta'sir etishi mumkin⁸. Shu sababli mazkur nisbatni optimal darajada saqlash ta'lim jarayonining samaradorligini ta'minlash va inson kapitalini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi⁹. Bu esa uzoq muddatli istiqbolda iqtisodiy rivojlanishning barqarorligini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Ta'lim tizimining barcha bosqichlarida professor-o'qituvchilarning ish haqi darajasini oshirish va ularni moddiy rag'batlantirish ta'lim sifatini yaxshilashga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, chunki bu ularning kasbiy motivatsiyasi va faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qiladi¹⁰. Shuningdek, bir talabaga to'g'ri keladigan xarajatlar hajmining oshishi ta'lim infratuzilmasini rivojlantirish, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini joriy etish va ta'lim jarayonini takomillashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi¹¹. Hozirgi kunda oliy ta'lim tizimiga qabul qilinayotgan talabalar sonining ortib borishi oliy ta'lim muassasalari infratuzilmasini zamon talablariga mos ravishda rivojlantirishni, jumladan, talabalarni turar joy bilan ta'minlash kabi muhim ijtimoiy masalalarni izchil hal etishni taqozo etmoqda¹².

Ta'lim iqtisodiyoti amaliyotida logarifmik modellar keng qo'llaniladi, chunki ular o'zgaruvchilar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik darajasi va elastiklik ko'rsatkichlarini aniq baholash imkonini beradi. Mazkur yondashuv moliyalashtirish hajmi, professor-o'qituvchi–talaba nisbati hamda ta'lim samaradorligi o'rtasidagi iqtisodiy bog'liqlikni chuqurroq tahlil qilish uchun muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

$$\ln(E_i) = a_0 + a_1 \ln(PTR_i) + a_2 \ln(W_i) + a_3 \ln(C_i) + U_i$$

Nazariy jihatdan ushbu model o'qituvchi–talaba nisbatidagi o'zgarishlarning ta'lim samaradorligiga ta'sirini elastiklik koeffitsienti orqali aniqlash imkonini beradi¹³.

8 Woessmann L. The Effect of Class Size on Student Achievement. *Economic Journal*, 2005.

9 Barro R. *Education and Economic Growth*. Harvard University, 2013.

10 Dolton P., Marcenaro-Gutierrez O. *Teacher Pay and Performance*. *Economic Policy*, 2011.

11 World Bank. *Education Finance and Outcomes*. 2021.

12 Gujarati D. *Basic Econometrics*. McGraw-Hill, 2015.

13 Wooldridge J. *Introductory Econometrics*. Cengage, 2019

Oliy ta'lim tashkilotlari professor-o'qituvchilari sonining tahsil olayotgan talabalar soniga nisbati bo'yicha ma'lumot

14

№	Mulkchilik shakli / Oliy ta'lim tashkilotlari	Jami professor-o'qituvchilar soni	Jami talabalar soni	1 nafar professor-o'qituvchiga to'g'ri keladigan talabalar soni
1	Davlat oliy ta'lim muassasalari	66 212	962 573	15
2	Nodavlat oliy ta'lim muassasalari	7 628	660 012	87
3	Xorijiy oliy ta'lim muassasalari	1 704	46 127	27

Izoh: Mazkur ma'lumotlar 2025–2026 o'quv yili holatiga ko'ra shakllantirilgan.

Bu jadvaldan ko'rinadiki, talaba–o'qituvchi nisbati bevosita xarajatlar hajmiga, o'qituvchilar yuklamasiga hamda ta'lim sifatining iqtisodiy samaradorligiga o'z ta'sirini ko'rsatadi. Jadval ma'lumotlariga ko'ra, talabalar kontingenti va professor-o'qituvchilarning asosiy qismi davlat oliy ta'lim tashkilotlari hissasiga to'g'ri keladi, nodavlat va xorijiy oliy ta'lim tashkilotlarida esa bu ko'rsatkichlar nisbatan muvozanatli va o'ziga xos xususiyatlarga ega.

Professor-o'qituvchi va talabalar nisbati O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 26-avgustdagi "Respublika oliy ta'lim muassasalarining professor-o'qituvchilari va boshqa toifadagi xodimlarini budjetdan tashqari mablag'lar hisobidan moddiy rag'batlantirish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi 517-son qarori asosida tartibga solinadi.

Shu bois, oliy ta'lim muassasalarining mulkchilik shakllari bo'yicha iqtisodiy xususiyatlarini tahlil qilish va ularni umumlashtirish oliy ta'lim tizimida moliyalashtirish samaradorligini oshirish hamda resurslardan oqilona foydalanish yo'nalishlarini belgilashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Oliy ta'lim muassasalarining mulkchilik shakllari bo'yicha iqtisodiy farqlari¹⁵

№	Ko'rsatkich	Davlat OTM	Nodavlat OTM	Xorijiy OTM	Izoh
1	Professor-o'qituvchi / talaba nisbati	15	87	27	Mazkur ko'rsatkich ta'lim jarayonining intensivligi va professor-o'qituvchilar yuklamasi darajasini ifodalaydi
2	O'rtacha xarajatlar (budjet va to'lov-kontrakt asosida)	Yuqori	Nisbatan past	O'rta	Moliyalashtirish manbalari va ta'lim infratuzilmasi rivojlanish darajasiga bog'liq
3	O'qituvchi yuklamasi	Maqbul	Yuqori darajada	O'rta	Professor-o'qituvchilar soni va talabalar kontingenti nisbatiga bog'liq
4	Ta'lim sifatining iqtisodiy samaradorligi	Yuqori	Rivojlanish salohiyatiga ega	O'rta	Inson kapitalini shakllantirish va ta'lim investitsiyalarining natijadorligini aks ettiradi

Nodavlat OTMlarda xarajatlarni optimallashtirish hisobiga o'qituvchi–talaba nisbati yuqoriroq shakllangan bo'lib, bu holat qisqa muddatda moliyaviy samaradorlikni ta'minlash imkonini beradi. Shu bilan birga, mazkur ko'rsatkichni uzoq muddatli istiqbolda muvozanatlashtirish ta'lim sifatining barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, xorijiy OTMlarda ham o'qituvchi–talaba nisbati ayrim holatlarda belgilangan me'yorlarga nisbatan yuqoriroq shakllanmoqda. Professor-o'qituvchiga to'g'ri keladigan talabalar sonining ortishi oliy ta'lim samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Xususan, o'qituvchi–talaba nisbati bo'yicha xususiy hosilaning manfiy qiymatga ega bo'lishi mazkur ko'rsatkichning samaradorlikka nisbatan teskari (invers) bog'liqligini anglatadi. Bu holat ta'lim jarayonida individual yondashuv imkoniyatlarini kengaytirish zaruratini ko'rsatadi.

Mazkur holatni institutsional nuqtai nazardan tahlil qilganda, davlat OTMlarda budjet mablag'lari hisobiga barqaror kadrlar siyosati amalga oshirilayotgani, o'qituvchi–talaba nisbatining nisbatan maqbul darajada shakllangani ta'lim sifatining izchil rivojlanishiga xizmat qilayotganini ko'rsatadi. Bu esa uzoq muddatli istiqbolda inson kapitali samaradorligini oshirish uchun mustahkam asos yaratadi. Nodavlat OTMlarda esa asosiy moliyalashtirish manbai talabalar to'lov-kontrakt mablag'lari hisoblanadi. Shu bois, o'qituvchi–talaba nisbatining yuqoriroq darajada shakllanishi mavjud resurslardan samarali foydalanish imkoniyatini yaratadi. Kelgusida professor-o'qituvchilar salohiyatini yanada kengaytirish ushbu sektorning akademik va iqtisodiy natijadorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

14 Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлигининг статистик маълумотлари

15 Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлигининг статистик маълумотлари асосида муаллиф ишланмаси

Xorijiy OTMlarda esa moliyalashtirishning aralash modeli qo'llanilishi natijasida o'qituvchi–talaba nisbati nisbatan muvozanatli shakllangan bo'lib, bu holat barqaror iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash imkonini bermoqda.

Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida professor-o'qituvchilar va talabalar nisbati nisbatan optimal darajada shakllangan bo'lib, bu ta'lim sifati barqarorligini ta'minlash uchun qulay sharoit yaratadi. Nodavlat oliy ta'lim tashkilotlarida professor-o'qituvchilar tarkibini kengaytirish imkoniyatlari mavjud bo'lib, bu kelgusida ta'lim sifati va samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi. Xorijiy OTMlarda mazkur nisbat o'rtacha darajada bo'lib, xalqaro standartlarga bosqichma-bosqich yaqinlashish tendensiyasi kuzatilmoqda.

Matematik prognoz natijalari kadrlar siyosatini yanada takomillashtirish, professor-o'qituvchilar salohiyatini rivojlantirish hamda barcha mulkchilik shaklidagi OTMlarda muvozanatli nisbatni ta'minlash oliy ta'lim tizimi samaradorligini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi. Mazkur ko'rsatkichlar oliy ta'limni moliyalashtirish samaradorligini baholashda muhim iqtisodiy indikator sifatida namoyon bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ta'limni moliyalashtirish samaradorligi professor-o'qituvchi–talaba nisbatiga bevosita bog'liq bo'lgan muhim iqtisodiy jarayon sifatida qaralishi lozim. Nodavlat OTMlarda xarajatlarni optimallashtirishga qaratilgan yondashuv qisqa muddatda moliyaviy natijadorlikni ta'minlashi mumkin, biroq uzoq muddatli istiqbolda ta'lim sifati va inson kapitali samaradorligini barqaror rivojlantirish uchun professor-o'qituvchilar salohiyatini izchil kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu nuqtai nazardan, davlat tomonidan o'qituvchi–talaba nisbatini ilmiy asoslangan me'yorlar asosida muvofiqashtirish va rag'batlantiruvchi moliyalashtirish mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarurati yuzaga keladi. Chunki davlat OTMlarda oliy ta'lim qamrovining kengayishi va talabalar sonining ortib borishi moliyaviy resurslardan yanada samarali foydalanishni talab etmoqda. Talabalar to'lov-kontrakt qiymatini bosqichma-bosqich iqtisodiy asoslangan darajalarga moslashtirish, byudjet mablag'larini diversifikatsiya qilish va qo'shimcha moliyalashtirish manbalarini kengaytirish moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, OTMlarda yillar davomida shakllangan moliyaviy resurslar bazasidan samarali foydalanish, zamonaviy moliyaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish hamda professor-o'qituvchi–talaba nisbatini maqbullashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan variantlarni ishlab chiqish muhim hisoblanadi. Mazkur chora-tadbirlar oliy ta'lim tizimida moliyaviy resurslar samaradorligini oshirish, ta'lim sifati yanada yaxshilash hamda inson kapitalining uzoq muddatli iqtisodiy samaradorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. ScienceDirect. (2016). Challenges in managing innovation in higher education institutions. Retrieved December 19, 2025, from <https://www.sciencedirect.com/science/article>
2. ScienceWeb.uz. (2018). Innovatsion ta'lim tizimini rivojlantirish va ilmiy kadrlar sarmoyasi. Retrieved December 19, 2025, from <https://scienceweb.uz>
3. O'zbekistonda ta'lim samaradorligini oshirish va inson kapitali rivoji masalalari. — "Zamonaviy ta'lim muammolari" jurnali, 2024.
4. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimida pedagog xodimlar faoliyati monitoringining mohiyati. — "Pedagogik ta'lim" ilmiy jurnali, 2019.
5. O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari. — "Ta'lim va innovatsiya" jurnali, 2024.
6. Oliy ta'lim tizimida moliyalashtirish samaradorligini baholash usullari. — Iqtisod fanlari bo'yicha dissertatsiya, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, 2021.
7. Professor-o'qituvchilar soni, ularning yuklamasi va ta'lim natijalari o'rtasidagi bog'liqlik. — "Iqtisodiyot va ta'lim" jurnali, 2020.
8. Woessmann, L. (2005). The Effect of Class Size on Student Achievement. *Economic Journal*.
9. Barro, R. J. (2013). *Education and Economic Growth*. Harvard University.
10. Dolton, P., & Marcenaro-Gutierrez, O. (2011). Teacher Pay and Performance. *Economic Policy*.
11. World Bank. (2021). *Education Finance and Outcomes*. Washington, DC: World Bank.
12. Gujarati, D. N. (2015). *Basic Econometrics*. New York: McGraw-Hill.
13. Wooldridge, J. M. (2019). *Introductory Econometrics: A Modern Approach*. Boston: Cengage Learning.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100